

DOMINIKA IKONNIKOW

AKADEMIA GDAŃSKA

Akademia Gdańska jest projektem dotyczącym historii Gdańska w szerokim jej rozumieniu. Poszczególne edycje zamykały się w hasłach m.in.: Gdańsk nad wodą – woda w Gdańsku; Gdańsk w filmie, fotografii i literaturze; Gdańsk – miasto, którego nie ma; Znani, zapomniani. Atelier postaci Gdańska. Projekt realizowany jest przez Instytut Kultury Miejskiej od ośmiu lat. Cykl wykładów Akademia Gdańska od kilku lat przybliża mieszkańcom wyjątkowe postaci, które zapisały się w historii Gdańska, wydarzenia, miejsca, obiekty i historie, o których nie tak łatwo znaleźć informacje w mediach czy Internecie. Osoby zaproszone do prowadzenia wykładów specjalizują się w bardzo wąskich dziedzinach historii, nauki i sztuki, co sprawia, że tematyka spotkań jest oryginalna i zawsze niesie ze sobą nową wiedzę czy ciekawostki¹.

Taką definicję Akademii Gdańska przytacza na swojej stronie internetowej jej realizator, czyli Instytut Kultury Miejskiej². W praktyce Akademia Gdańska stanowi cykl wykładów, realizowanych w ramach tego projektu. Z założenia wykłady są kierowane do szerokiej publiczności, aby pełnić funkcję popularyzatorską w kontekście historii Gdańska.

Pierwsze 8 wykładów, jeszcze pod pierwotną nazwą, czyli Akademia dawnego Gdańska, odbyło się w 2014 r. Początkowo Akademię definiowano jako projekt herstoryczny³. Wykłady miały przedstawiać kobiety związane z Gdańskiem na przestrzeni wieków. Wobec tego projekt pierwotnie podlegał opiece Metropolitanki, grupy społecznej działającej przy Instytucie Kultury Miejskiej (dalej: IKM), realizującej projekty herstoryczne⁴. Formalnie jednak to IKM sprawował funkcję organizacyjną oraz reklamową. Od początku istnienia projektu wykłady odbywały się w siedzibie Instytutu Kultury Miejskiej. Z początkiem 2014 r. otrzymałam propozycję opracowania harmonogramu wykładów oraz zaproszenia, wybranych przeze mnie, prelegentów i prelegentek

¹ Akademia Gdańska, <https://ikm.gda.pl/projekt/akademia-gdanska/> [dostęp: 27.06.2021].

² Idea, <https://ikm.gda.pl/idea/> [dostęp: 27.06.2021].

³ Herstoria, <https://nowewyrazy.uw.edu.pl/haslo/herstoria.html> [dostęp: 12.06.2021].

⁴ O projekcie, <https://metropolitanka.ikm.gda.pl/o-projekcie/> [dostęp: 12.07.2021].

do pierwszej edycji Akademii dawnego Gdańska. Koordynatorką i autorką koncepcji Akademii Gdańska jestem więc od początku jej trwania.

Pierwszy wykład, który odbył się 12 marca 2014 r., o godz. 18.00 w sieni IKM, w siedzibie przy Długim Targu 39/40 dotyczył Stanisławy Przybyszewskiej. Prowadziła go prof. Ewa Graczyk⁵. Wykład zgromadził liczną publiczność⁶. Kolejne wykłady realizowane były w cyklu miesięcznym do końca roku. Zestawienia tematów podaje na końcu tekstu. Wraz z ostatnim wykładem w 2014 r. Metropolitanka zrezygnowała z opieki nad Akademią dawnego Gdańska. Od 2015 r. projekt podlega bezpośrednio Aleksandrze Szymańskiej, dyrektorce Instytutu Kultury Miejskiej⁷.

Od pierwszej edycji wykłady rozpoczynały się o godz. 18.00. Planowano, aby w każdym miesiącu wykład odbywał się w jeden ustalony dzień tygodnia. W 2015 r. zostały one zaplanowane na ostatnie środy lub czwartki miesiąca. Od 2016 r. wykłady odbywają się we wtorki. W tym samym roku nazwa cyklu uległa skróceniu i funkcjonuje obecnie jako „Akademia Gdańska”. Kolejną stałą zasadą w kontekście cyklu rocznego jest to, że nie uwzględnia on wykładów w okresie wakacyjnym, tj. w lipcu i sierpniu. Jednocześnie, aby Akademia Gdańska stanowiła cykl tematyczny, mieszczący się w rocznym podziale, każda edycja poświęcona jest określonym zagadnieniom. I tak, kolejno były to:

1. 2014 r., I edycja realizowana była bez założenia tematycznego,
2. 2015 r., wykłady prowadzone były przez kobiety związane naukowo z Gdańskiem,
3. 2016 r., Gdańsk w filmie, fotografii i literaturze,
4. 2017 r., Gdańsk nad wodą – woda w Gdańsku,
5. 2018 r., Gdańsk – miasto, którego nie ma,
6. 2019 r., Znani, zapomniani. Atelier postaci Gdańska,
7. 2020 r., www.miasto.com,
8. 2021 r., *Rum omnium fundamentam*, czyli o łacinie, dowcipie i zabytkach w Gdańsku,
9. 2022 r., Transkrypcja.

O wykładach Akademii Gdańska informowały różne media: m.in.: gdansk.pl, trojmiasto.pl, Radio Gdańsk, gdański Program 3 TVP, „Dziennik Bałtycki”, „Gazeta Wyborcza Trójmiasto”⁸. Zwiastuny wykładów publikowały także dzielnicowe portale⁹. Zapowiedzi te przybierały często formę artykułów, przybliżających ich tematykę¹⁰.

⁵ Prof. dr hab. Ewa Graczyk, https://fil.ug.edu.pl/strona/14951/prof_ug_dr_hab_ewa_graczyk [dostęp: 12.07.2021].

⁶ Zdjęcia z pierwszego wykładu Akademii Dawnego Gdańska, <http://2016.home.pl/metropolitanka/?p=2699> [dostęp: 12.07.2021].

⁷ Aleksandra Szymańska – dyrektorka, <https://ikm.gda.pl/pracownik/aleksandra-szymanska/> [dostęp: 12.07.2021].

⁸ M. Muraszko, *Towarzystwo Przyrodnicze w Akademii Dawnego Gdańska*, <https://trojmiasto.wyborcza.pl/trojmiasto/7,35611,16734644,towarzystwo-przyrodnicze-w-akademii-dawnego-gdanska.html> [dostęp: 12.07.2021].

⁹ *Rusza drugi cykl wykładów Akademii Dawnego Gdańska*, <http://osowa.info/articles/view/2139> [dostęp: 12.07.2021].

¹⁰ R. Borowski, *Wykład o międzywojennym Gdańsku widzianym oczami dzieci*, <https://historia.trojmiasto.pl/Posluchaj-wykladu-o-n122687.html> [dostęp: 12.07.2021].

Wybrani prelegenci i prelegentki udzielali wywiadów związanych z zakresem ich prelekcji¹¹. W 2015 r. planowano wprowadzenie logotypu Akademii Gdańska, który grafiką nawiązywać miał do bram ulicznych, a tym samym również do litery „A”. Autorem logotypu był Tomasz Pawluczuk. W latach 2015–2017 zaprojektowane zostały ulotki informacyjne, których szata graficzna dostosowana była do obowiązującego w danym roku założenia tematycznego Akademii. Autorem projektu graficznego ulotek w latach 2015–2016 był Tomasz Pawluczuk, a w 2017 r. grafikę ulotki zaprojektowała Alice Szymankiewicz. W 2019 r. dokonano ujednoczenia ulotek tak, aby graficznie były spójne z pozostałymi wydarzeniami organizowanymi przez Instytut Kultury Miejskiej. Autorami projektu nowej identyfikacji graficznej pod nazwą ELIPSY byli: Kama Schinwelska i Marcin Gwiazdowski. W 2021 r. zrezygnowano z przygotowania ulotki i zastosowano cover – aranżację poprzedniego projektu. Za cover odpowiadała Magdalena Nestorowicz.

Od 2014 r. wykłady były rejestrowane elektronicznie. Nagrania realizowała Ewa Kowalska, zarządzająca portalem iBedeker, który przez 3 lata był partnerem medialnym Akademii Gdańska. Dużą część nagrań realizował również Mirosław Koźbiał, zarządzający kanałem WMG Video. Od 2019 r. rejestrację wykładów prowadzi IKM, docelowo je archiwizując. Ponadto od 2020 r. wykłady są udostępniane online w czasie ich rzeczywistego trwania. Wykłady, które są archiwizowane przez IKM i udostępniane internetowo w formie nagrań, ogląda większa liczba osób niż ta, którą jest w stanie pomieścić przestrzeń obecnej siedziby IKM na Długim Targu. Przykładowe, wybrane losowo wykłady, dostępne na kanale YouTube IKM i ich wskaźniki odsłon:

1. Iwona Berent, 28 maja 2018 r., 221 odsłon¹²,
2. Beata Możejko, 27 listopada 2018 r., 361 odsłon¹³,
3. Ewa Czerwińska, 23 lutego 2021 r., 1302 odsłony¹⁴,
4. Michał Ślubowski, 28 kwietnia 2020 r., 774 odsłony¹⁵,
5. Katarzyna Czaykowska, 26 stycznia 2021 r., 506 odsłon¹⁶.

Akademia Gdańska jest projektem kontynuowanym.

¹¹ *Pumpernikiel w płynie. Jakie piwo pili dawniej gdańszczanie*, <https://trojmiasto.wyborcza.pl/trojmiasto/7,35612,24252568,pumpernikiel-w-plynie-czyli-piwo-w-dawnym-gdansk.html> [dostęp: 12.07.2021].

¹² Centrum św. Jana, Nadbałtyckie Centrum Kultury. Iwona Berent, <https://www.youtube.com/watch?v=qqKS2n6FH3U> [dostęp: 16.09.2021].

¹³ Akademia Gdańska, B. Możejko, *Kobiety w późnośredniowiecznym Gdańsku*, <https://www.youtube.com/watch?v=hF7gr8EhrJU> [dostęp: 16.09.2021].

¹⁴ *Nec temere, nec timide... cum humor*, <https://www.youtube.com/watch?v=dk-7H7Ilayw> [dostęp: 16.09.2021].

¹⁵ Akademia Gdańska, *Gdańskie Makabreski*, <https://www.youtube.com/watch?v=d4ed-NtKFEg> [dostęp: 29.06.2022].

¹⁶ *Cegły podstawą wszystkiego, a do tego dołki, garnki, plotki i trochę miłości*, <https://www.youtube.com/watch?v=AkbqnC2ffhw&t=130s> [dostęp: 16.09.2021].

Zestawienie wykładów

2014

- 12 marca, *O Stanisławie Przybyszewskiej*, Ewa Graczyk
9 kwietnia, *Najstarsza ulica prawego miasta – Piwna i ulica Chlebnicka*, Ewa Czerwińska
14 maja, *Towarzystwo Polek w Pruskim Gdańsku*, Gabriela Danielewicz
4 czerwca, *O zegarze astronomicznym w bazylice Mariackiej*, Andrzej Januszajtis
10 września, *Najważniejsze kamienice Głównego Miasta*, Krystyna Stankiewicz
8 października, *Towarzystwo Przyrodnicze w Gdańsku*, Barbara Ząbczyk-Chmielewska
5 listopada, *Powojenna architektura w Gdańsku*, Jacek Friedrich
3 grudnia, *Architektura Wolnego Miasta Gdańska*, Ewa Barylewska-Szymańska i Wojciech Szymański

2015

- 28 stycznia, *Kościół św. Jana – sacrum i profanum*, Iwona Berent
26 lutego, *Bursztyn i jego historia w Gdańsku*, Renata Adamowicz
25 marca, *Elizabeth Jerichau-Baumann (1819–1881) – niezwykła artystka i kobieta*, Małgorzata Paszylka-Glaza
30 kwietnia, *Johann Gottfried Schlaubitz – gdański mistrz złotniczy i jego dzieła*, Anna Frąckowska
21 maja, *Tajemnice XV-wiecznego warsztatu hafciarskiego brygidek gdańskich*, Beata Szyber
24 czerwca, *Świat rzeczy codziennych mieszkańców Gdańska drugiej połowy XVIII wieku*, Ewa Barylewska-Szymańska
23 września, *Od franciszkanów do protestantów. Losy zespołu klasztoru i kościoła św. Trójcy*, Renata Wiloch-Kozłowska
22 października, *Księgozbiór Jana Heweliusza jako przykład księgozbioru naukowego*, Maria Otto
26 listopada, *Udział profesorów Politechniki Gdańskiej w odbudowie miasta*, Barbara Ząbczyk-Chmielewska
10 grudnia, *Szałeństwo miejskich ogrodów. Najnowsze tendencje*, Katarzyna Rozmarynowska

2016

- 19 stycznia, *Gdańsk w filmie i filmy gdańskie*, Krzysztof Kornacki
23 lutego, *Stefan Figlarowicz (1937–2015). Apendyks ostatni*, Grażyna Goszczyńska
8 marca, *Światło idzie z Gdańska*, Joanna Pacana
19 kwietnia, *Gdańsk i niezwykle zwykłe zdjęcia ojca i syna – Zbigniewa i Macieja Kosycarzy*, Maciej Kosycarz
19 maja, *Gdańskie kina – miejsca rozrywki w okresie międzywojennym i w epoce PRL*, Tomasz Żółtowski

- 21 czerwca, *Gdańsk 80/90. Fotografie systemowego przełomu*, Małgorzata Taraszkiewicz-Zwolicka
- 20 września, *Pośród witryn sklepowych przedwojennego Gdańska*, Aneta Kwiatkowska
- 25 października, *Literatura gdańska na przełomie XIX/XX w. – nurty, tematy, autorzy*, Magdalena Madeja-Grzyb
- 22 listopada, *Ciemniejsza strona Wolnego Miasta. Świat przestępczy i życie nocne międzywojennego Gdańska i Sopotu w świetle prasy z epoki*, Jan Daniluk
- 6 grudnia, *Konserwacja zabytków Gdańska w latach 1945–2000*, Marcin Gawlicki

2017

- 24 stycznia, *Motywy fotograficzne – Gdańsk nad wodą*, Jerzy Wołodźko
- 21 lutego, *Stocznia Gdańska jako atrakcja turystyczna przed- i powojennego Gdańska*, Magdalena Staręga
- 28 marca, *Gdańskie kunszty wodne*, Andrzej Januszajtis
- 25 kwietnia, *Stocznia – nowe, wodne centrum Gdańska*, Andrzej Trzeciak
- 30 maja, *U ujścia Wisły. Twierdza Wisłoujście wczoraj i dziś*, Katarzyna Krawczyk
- 13 czerwca, *Architektura i woda – przekraczanie granic*, Lucyna Nyka
- 26 września, *Zanim pojawiła się w kranie, czyli jak dawniej gdańszczanie wodę czerpali*, Ewa Pastuszek
- 24 października, *Nie tylko studnie. Woda i ludzie w Gdańsku*, Renata Wiloch-Kozłowska
- 23 listopada, *Podwodne dziedzictwo kulturowe. Zysk czy strata dla regionu?*, Iwona Pomian
- 12 grudnia, *Sporty wodne w dawnym Gdańsku*, Jan Daniluk

2018

- 30 stycznia, *Wolne Miasto ulotnie*, Aneta Kwiatkowska
- 20 lutego, *Tożsamość międzywojennego Gdańska w perspektywie pomników, tablic pamiątkowych i nazewnictwa miejskiego*, Jan Daniluk
- 22 marca, *Gdańsk, którego nie ma*, Małgorzata Omilanowska
- 10 kwietnia, *Freie Stadt Danzig i Gdańsk-Heimat – z pamięci dziecka*, Olga Dębicka
- 29 maja, *Kościół Bożego Ciała – kościół trzech wyznań*, Rafał Michalak
- 19 czerwca, *Dziedzictwo zapomniane*, Andrzej Januszajtis
- 25 września, *Gdańscy Żydzi – pamięć nieistniejącego świata: ludzie, architektura, zdarzenia*, Mieczysław Abramowicz
- 23 października, *Umarłe budynki*, Andrzej Trzeciak
- 27 listopada, *Kobiety w późnośredniowiecznym Gdańsku. Między realiami prawa a codziennym życiem*, Beata Możejko
- 11 grudnia, *Nie tylko napój. Dubeltowe dzieje gdańskiego piwa*, Tomasz Biegański

2019

- 5 lutego, *Księżęta z Gdańska rodem*, Andrzej Januszajtis
- 26 lutego, *Konspiratorzy z Poczty Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku*, Marek Adamkowicz

- 26 marca, *Profesor Marian Osieński – ścieżki życia architekta od Krakowa przez Lwów do Gdańska*, Renata Wiloch-Kozłowska
- 6 kwietnia, *Gertrud Kelting z Wrzeszcza – oglądana i nieznana*, Jerzy Wołodźko
- 28 maja, *Cramer, Movius, Kantzler i inni. Znane postacie z historii kościoła św. Jana w Gdańsku odkrywane na nowo*, Iwona Berent
- 25 czerwca, *Gdańscy architekci, historie różne, przeszłość i współczesność*, Małgorzata Kolesińska
- 24 września, *Czarna dusza*, Andrzej Trzeciak
- 29 października, *Gdańscy Żydzi w służbie świata*, Mieczysław Abramowicz
- 26 listopada, *Znani i nieznanymi burmistrzowie Głównego Miasta Gdańska w okresie późnego średniowiecza*, Beata Możejko
- 10 grudnia, *Ks. Bazyli Hrynyk (1896–1977) – duszpasterz gdańskich grekokatolików*, Igor Hałagida

2020

- 21 stycznia, *James Bond w XVII-wiecznym Gdańsku*, Marcin Szumny
- 18 lutego, *Radio z Gd@ńska*, Marzena Bakowska
- 7 kwietnia, *Caffé Gdańsk. Archeologia o spotkaniach towarzyskich dawnych gdańszczan*, Joanna Dąbal
- 28 kwietnia, *Gdańskie makabreski, czyli Góra Szubieniczna w epoce cyfrowej*, Michał Ślubowski
- 26 maja, *Budowanie zbioru pamiątek regionalnych. Zbieractwo czy kolekcjonerstwo?*, Kuba Kowalski [odwołany ze względu na reżim sanitarny spowodowany pandemią]
- 30 czerwca, *Rynek antykwaryczny jako źródło wiedzy o dawnym Gdańsku*, dr Anna Frąckowska [odwołany ze względu na reżim sanitarny spowodowany pandemią]
- 29 września, *Kupię, sprzedam, zamienię – historia Gdańska na serwisach aukcyjnych*, Jerzy Klimczak
- 27 października, *Co nam mówią dawne karty pocztowe*, Marta Pawlik-Flisikowska
- 24 listopada, *Rynek antykwaryczny jako źródło wiedzy o dawnym Gdańsku*, Anna Frąckowska
- 8 grudnia, *Kultura muzyczna dawnego Gdańska – przewodnik po świadectwach rozsianych w świecie Internetu*, Aleksandra Litwinienko

2021

- 26 stycznia, *Cegły podstawą wszystkiego – a do tego dołki, garnki, plotki i trochę miłości*, Katarzyna Czaykowska
- 23 lutego, *Nec temere, nec timide... cum humor*, Ewa Czerwińska
- 6 kwietnia, *Polowanie na głupca – prima aprilis w międzywojennym Gdańsku*, Jagoda Załęska-Kaczko
- 27 kwietnia, *Żart i krotchwila w życiu codziennym Gdańszczan*, Ewa Jaroszyńska
- 25 maja, *Okno – historia, funkcje, znaczenia, symbole*, Katarzyna Darecka
- 29 czerwca, *Jakie Miasto, taka Biblioteka*, Anna Walczak

- 28 września, *Z przymrużeniem oka. Motywy komiczne w sztuce nowożytnego Gdańska*, Magdalena Mielnik
- 26 października, *Tajemnice bałtyckich wraków*, Elżbieta Wróblewska
- 30 listopada, *Romantyczna wizja Gdańska Johanna Carla Schultza*, Alicja Andrzejewska-Zajac
- 15 grudnia, *Navigare necesse est w XIX-wiecznym Gdańsku. O gdańskiej szkole morskiej i o tym, co łączy Johna Harrisona z Yorkshire z Nowym Portem*, Grażyna Pilarczyk
- 2022
- 25 stycznia, *Gdańsk zapisany na nowo – struktura urbanistyczna zespołu śródmiejskiego*, Łukasz Bugalski
- 22 lutego, *Język sztuki w Gdańsku na tle kolekcji NOMUS*, Aneta Szyłak
- 22 marca, *Obrazowanie natury w nowożytnym Gdańsku*, Anna Sobocka
- 10 maja, *Nasze i nie nasze. Zabytki Gdańska jako element polityki historycznej*, Marcin Tymiński
- 24 maja, *Pamiętki po Polakach z Wolnego Miasta Gdańska – wyzwanie kolekcjonerskie*, Kuba Kowalski
- 28 czerwca, *O kształtowaniu się społeczeństwa Gdańska po 1945 roku*, Sylwia Bykowska
- 20 września, *Obrona Poczty Polskiej w Gdańsku. Wyobrażenia*, Marek Adamkiewicz
- 25 października, *Gdańsk: transkrypcja transoceaniczna*, Barbara Klasa
- 29 listopada, *Przepisane ściany, przepisane miasto*, Monika Zawadzka
- 13 grudnia, *Przepisywanie na siłę, organizowanie wyobrażenia..., czyli co u Was w Gdańsku jest nie tak?*, Przemysław Ruchlewski

Streszczenie

W artykule przedstawiono główne założenia dotyczące powstania oraz organizacji Akademii Gdańska – cyklu wykładów historycznych, realizowanego przez Instytut Kultury Miejskiej. Akademia Gdańska przedstawia wyjątkowe osoby, które zapisały się w historii miasta, wydarzenia, miejsca, obiekty i historie związane z Gdańskiem i okolicami. Projekt realizowany jest od 2014 roku.

Słowa kluczowe: Akademia Gdańska, Instytut Kultury Miejskiej, wykłady, Gdańsk

Summary

The Gdańsk Academy project

This article presents the main assumptions about the development and organisation of the Gdańsk Academy project – a series of historical lectures organised by the Institute of Urban Culture. The Gdańsk Academy project presents exceptional people who have gone down in the history of the city, as well as events, places, objects and stories related to Gdańsk and its surroundings. The project has been implemented since 2014.

Keywords: Gdańsk Academy project, Institute of Urban Culture, lectures, Gdańsk